

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський державний економічний університет

ОКОНСЬКА ОЛЬГА ОЛЕГІВНА

УДК 336.71

**БАНКІВСЬКА ЛІКВІДНІСТЬ: ОЦІНКА, РЕГУЛЮВАННЯ
ТА ОПТИМІЗАЦІЯ**

Спеціальність: 08.04.01 – фінанси, грошовий обіг і кредит

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Тернопіль – 2005

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі банківського менеджменту та обліку Тернопільського державного економічного університету Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор економічних наук, доцент

Луців Богдан Любомирович,

Тернопільський державний економічний університет,
доцент кафедри банківського менеджменту та обліку

Офіційні опоненти:, доктор економічних наук, старший науковий співробітник

Корнєєв Володимир Вікторович,

Державна установа “Інститут економіки
та прогнозування НАН України”,

заступник завідувача відділу досліджень розвитку
та регулювання фінансових ринків

кандидат економічних наук, доцент

Грудзевич Ярослав Васильович,

Львівський банківський інститут Національного банку України,
професор кафедри банківської справи

Провідна установа: Київський національний економічний університет
Міністерства освіти і науки України, кафедра банківської
справи, м. Київ

Захист відбудеться “27” січня 2006 р. о 10 годині на засіданні спеціалізованої
вченої ради Д 58.082.03 Тернопільського державного економічного університету за
адресою: 46004, м. Тернопіль, вул. Львівська, 11а, ауд.211.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Тернопільського державного
економічного університету за адресою: 46004, м. Тернопіль, вул. Львівська, 11.

Автореферат розісланий “16” грудня 2005 р.

Вчений секретар

спеціалізованої вченої ради,

кандидат економічних наук, доцент

М. П. Шаварина

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Процеси економічної трансформації в країні потребують адекватних перетворень у всіх сферах економічної діяльності, в тому числі у банківській системі. За роки економічної незалежності в Україні побудована власна банківська система, проте становлення економіки ринкового типу потребує нових підходів до функціонування банків, підвищення якості банківських послуг, забезпечення стійкості та ліквідності. На сучасному етапі дотримання ліквідності та її забезпечення є однією із нагальних потреб діяльності банків, адже саме завдяки ліквідності банки зберігають і примножують кошти клієнтів, своєчасно задовольняють попит на кредитні ресурси. Ліквідність є умовою самозбереження банку, оскільки, підтримання належного рівня ліквідності дає змогу банку постійно залишатися платоспроможним, створюючи цим достатні умови для досягнення основних цілей банківської діяльності та стійкого розвитку економіки. Проте нині більшість банків зіткнулися із проблемою забезпечення оптимального рівня ліквідності, відсутністю обґрунтованих методів оцінки та діагностики. З урахуванням цього в Україні є потреба розробити сучасні підходи до оцінки та регулювання банківської ліквідності, а також запровадити нові методи управління в банківській практиці. Наявність проблемних аспектів забезпечення ліквідності вітчизняних банків зумовлює актуальність та необхідність цієї дисертаційної роботи.

Дослідженню банківської ліквідності присвячено багато наукових праць. В Україні цю проблему вивчали такі науковці, як А. М. Герасимович, Я. В. Грудзевич, О. В. Дзюблюк, Л. М. Кіндрацька, В. В. Корнєєв, А. М. Мороз, Б. Л. Луців, Л. О. Примостка та ін. Серед російських вчених слід відмітити праці Л. Г. Батракової, М.Б. Диченка, В.В. Кротонова, О.І. Лаврушина, Г.С. Панової. Фундаментальними з даної проблематики є праці Пітера С. Роуза та Сінкі Дж. Ф.

Разом із цим теорія та практика забезпечення банківської ліквідності засвідчують, що окремі аспекти даної проблематики залишаються мало дослідженими та потребують детальнішого вивчення. Зокрема, не вивчені в комплексі методи управління ліквідністю в умовах конкурентного середовища, відсутній системний підхід до оцінки ліквідності. Недостатньо обґрунтованими є питання побудови ефективного механізму прогнозування банківської ліквідності.

Вирішення цих та інших проблем забезпечення ліквідності банків зумовлює необхідність подальшого дослідження, що й визначило вибір теми, мету та завдання даного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт кафедри банківського менеджменту та обліку Тернопільського державного економічного університету як складова теми “Дослідження і розробка науково-методичних основ обліку, аналізу та аудиту в комерційних банках України” (державний реєстраційний номер

0102U007218). Автору, зокрема, належить розробка розділу “Методи оцінювання та прогнозування ліквідності банків”.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є теоретичне обґрунтування та розроблення системи заходів з управління ліквідністю банків; вироблення методичних та практичних рекомендацій щодо її впровадження у вітчизняну банківську систему.

Реалізація даної мети зумовила необхідність постановки та вирішення таких завдань:

- комплексно обґрунтувати суть дефініції банківська ліквідність;
- виявити та систематизувати чинники впливу на банківську ліквідність;
- встановити взаємозв'язок конкурентного середовища фінансового ринку та ліквідності банку;
- критично оцінити наявну систему показників ліквідності та методи їх розрахунку;
- комплексно дослідити елементи управління банківською ліквідністю;
- проаналізувати структуру активів, зобов'язань та капіталу банку і розробити алгоритм їх оптимізації на основі використання інструментарію економіко-математичних методів;
- вивчити інструменти впливу Національного банку України на ліквідність окремих банків та банківську систему загалом.

Предметом дослідження є система фінансових відносин, зумовлених механізмами регулювання, управління та оптимізації банківської ліквідності.

Об'єктом дослідження є банківська ліквідність як системоутворюючий чинник функціонування банків у системі грошово-кредитних відносин за умови наявності конкурентного середовища.

Методи дослідження. У процесі роботи використовувалися такі методи досліджень: 1) системної оцінки (при визначенні ліквідності як однієї із характеристик діяльності банку в системі грошово-кредитних відносин); 2) вибірки, узагальнення, порівняння, групування (при дослідженні конкурентного середовища ринку банківських продуктів; при визначенні рейтингу банків за показниками ліквідності); 3) методи графічного зображення даних (при оцінці показників діяльності банків); 4) методи математичного моделювання (при дослідженні моделей управління банківською ліквідністю; при визначенні потреби банку в запасі ліквідності; при узгодженні термінів виконання зобов'язань за активними та пасивними операціями); 5) методи прогнозування (при визначенні потреби в грошових коштах за умови дисбалансу ліквідності); 6) методи дистанційного аналізу (при проведенні рейтингової діагностики банку).

Теоретико-інформаційну базу дослідження становлять нормативні та законодавчі акти, які регулюють діяльність банків, зокрема, банківське законодавство, інструкції та положення НБУ, монографічні роботи і статті вітчизняних і зарубіжних економістів у фахових економічних виданнях, матеріали

науково-практичних конференцій та семінарів з питань управління банківською ліквідністю, статистичні дані НБУ, фінансова та статистична звітність банків тощо.

Наукова новизна одержаних результатів. Наукові положення дисертаційної роботи, які розробив автор і які виносяться на захист, полягають у тому, що:

вперше:

- запропоновано етапи процедури моніторингу ресурсного забезпечення ліквідності банків, кінцевою метою якого є розробка стратегії управління ліквідністю;

- обґрунтовано залежність імовірності відпливу залучених коштів від частки ліквідних активів в обсязі залучених коштів з подальшим визначенням оптимальних обсягів високоліквідних активів та дохідності банку;

набуло подальшого розвитку:

- оцінка засад діяльності банків в умовах конкуренції. Конкретизовано зони банківської конкуренції та проаналізовано конкурентне середовище діяльності банків в Україні, що дало змогу розмежувати дефініції “конкурентна позиція банку” та “конкурентна позиція банківських продуктів”;

- дослідження сутності банківської ліквідності як багаторівневої системи категорій, в якій виокремлено ліквідність балансу і ліквідність банку, та основних чинників впливу на різних ієрархічних рівнях. На відміну від наявних підходів, запропоновано враховувати при визначенні ліквідності банку не лише саму структуру, а й якість активів та пасивів, яка дає змогу охарактеризувати стійкість ресурсної бази банку;

- прогнозування банківської ліквідності із застосуванням методів коригування ліквідності, які дають змогу уникнути дисбалансу в активно-пасивних операціях;

- обґрунтування залежності ліквідності банку від механізму кредитування на основі побудови прогнозної економетричної моделі процесів надання кредитів та заборгованості за ними, що характеризує здатність банку забезпечити рівень ліквідності у певний момент часу;

удосконалено:

- алгоритм кількісної оцінки ліквідності банківських установ. На відміну від наявних підходів, кінцевою метою має бути розробка не сценарію, а сценаріїв, серед яких вибирають найвигідніший, на основі побудови діагоналі ліквідності та розрахунку функцій ліквідності;

- механізм прогнозування ліквідності на основі управління активами та пасивами. На відміну від поширених методів, які не дають можливості точно визначити та спрогнозувати основні характеристики управління ліквідності банку, запропонована в роботі модель дає змогу банку оптимально залучити ресурси відповідно до потреби в ліквідних коштах.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що теоретичні та практичні положення роботи, сформульовані висновки та пропозиції можуть бути використані банками в процесі оцінки та управління ліквідністю, при розробці

Національним банком України напрямків дотримання банками нормативних показників ліквідності.

Рекомендації, запропоновані у дослідженні, прийняті для впровадження в практичну діяльність Управління Національного банку України в Тернопільській області (довідка № 22-013/2109 від 15.08.2005 р.) та банками, зокрема, Філією “Тернопільське центральне відділення Промінвестбанку” (довідка №1352 від 11.08.2005 р.), Тернопільською обласною дирекцією АППБ Аваль (довідка № 4678 від 27.07. 2005 р.), Львівською філією АТ ВАБанк (довідка №16/353 від 15.08. 2005 р.).

Окремі положення дисертаційної роботи використано у навчальному процесі Тернопільського державного економічного університету при викладанні дисциплін “Кількісні методи фінансового прогнозування”, “Економетрія”, “Менеджмент в банку” (довідка ТДЕУ № 126-24/1164 від 13.09.2005 р.).

Особистий внесок здобувача. Наукові положення, висновки й пропозиції, які виносяться на захист, одержані автором самостійно. Особистий внесок здобувача в друкованих працях наведено в списку публікацій.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертаційного дослідження розглядалися і обговорювалися на науково-практичних конференціях: “Економічні проблеми ринкової трансформації України” (Львів, 2002 р.); “Сучасні технології виробництва в розвитку економічної інтеграції та підприємництва” (Сатанів, 2003 р.); “Фінансово-кредитна система України: проблеми та шляхи вирішення” (Дніпропетровськ, 2004 р.); “III Всеукраїнська конференція з фінансового аналізу” (Львів, 2004 р.).

Публікації. Результати досліджень знайшли відображення в 11 опублікованих працях (з них 7 опубліковано у наукових фахових виданнях, загальним обсягом 2,61 друк. арк.). Загальний обсяг публікацій становить 3,2 друк. арк., з яких 2,85 друк. арк. належать особисто автору.

Обсяг та структура дисертаційної роботи. Відповідно до мети, завдань дослідження визначено структуру роботи, яка складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Робота викладена на 191 сторінці друкованого тексту, містить 30 таблиць, 30 рисунків, 16 додатків на 34 сторінках. Список використаних джерел налічує 175 найменувань і займає 13 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертації, визначено мету, завдання, предмет і об’єкт дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення отриманих результатів.

У першому розділі “Теоретичні засади банківської ліквідності” комплексно досліджено теоретико-концептуальні основи банківської ліквідності, розглянуто місце банків у системі грошово-кредитних відносин, розкрито соціально-економічну сутність банківської ліквідності, виокремлено ліквідність

серед об'єктів фінансового управління банком, показано вплив конкурентного середовища на банківську ліквідність.

У дисертаційній роботі узагальнено роль банків в організації та забезпеченні грошово-кредитних відносин. Теоретичне обґрунтування поширених точок зору щодо розуміння грошово-кредитних відносин дало змогу визначити функціональне призначення банків як основної інституційної ланки грошово-кредитної системи. Автор довів, що характер, цілі та напрямки діяльності банків, умови надання ними послуг мають бути адаптовані до реальних потреб економічного розвитку країни.

Аналіз вітчизняної практики становлення та розвитку банківської системи дав змогу виокремити основні чинники забезпечення стійкості банків як об'єктивної умови розвинутої економіки. Стійкість банківської системи є інтегрованим поняттям, яке характеризує якісний стан цієї системи. Конкретизованою категорією стійкості банків є ліквідність.

Узагальнення науково-понятійного апарату та концептуальних засад банківської ліквідності дало змогу виокремити дефініції ліквідності та вказати на спільні та відмінні ознаки щодо трактування даного поняття в науковій літературі. Законодавчо запропоновано розглядати ліквідність як здатність банку забезпечити своєчасне виконання своїх грошових зобов'язань, яка визначається збалансованістю між термінами і сумами погашення розміщених активів та термінами і сумами виконання зобов'язань банку, а також термінами та сумами інших джерел і напрямків використання коштів.

Так, структура банківської ліквідності – це багаторівнева система термінологічних понять, основними з яких є: ліквідність банківської системи, ліквідність банку, ліквідність балансу банку, ліквідність активів та ліквідність пасивів.

У дисертаційному дослідженні виокремлено систему чинників, що визначають банківську ліквідність і врахування яких дає змогу банку маневрувати при здійсненні активно-пасивних операцій з метою досягнення рівня ліквідності.

Увагу акцентовано не лише на внутрішніх чинниках, а й зовнішніх, які не залежать від ефективності діяльності банку, однак впливають на зміну ліквідності як банку, так і банківської системи. Насамперед це стосується рівня розвитку економічних відносин у суспільстві, організації наглядової діяльності Національного банку України, тенденцій розвитку бюджетної системи, інфляційних процесів, тощо. Таким чином, зовнішнє економічне середовище має значний вплив на діяльність банку. Ситуація посилюється наявністю конкуренції між основними учасниками фінансового ринку.

Дослідження характерних ознак та чинників конкуренції в банківському секторі дало змогу трактувати банківську конкуренцію як економічне суперництво банків за вигідні позиції на ринку банківських послуг, тобто її сфера є доволі просторовою і містить такі зони: конкуренцію між банківськими установами,

конкуренцію з небанківськими фінансово-кредитними інститутами, конкуренцію з нефінансовими організаціями.

Враховуючи те, що учасниками фінансового ринку є не тільки банківські установи, автор доводить, що саме конкурентне середовище як сукупність чинників, які спонукають до досягнення конкурентних переваг, підштовхує банки до пошуку моделі поведінки на ринку. Так, виокремлено конкурентну позицію банків та конкурентну позицію банківських продуктів.

Проблема формування толерантного конкурентного середовища в Україні базується на неоднорідності регіонального розподілу банків та їх філій. Така ситуація впливає і на якість наданих послуг, і на заходи банку, спрямовані на суперництво за залучення клієнтів. Так, у Київській області діє 91 банк та 159 філій, а у Тернопільській – 33 філії та жодного власного банку, що створює нерівні умови для конкурентної боротьби. Доцільно також вести мову про співвідношення кількості банків і філій із кількістю населення, що проживає в даному регіоні.

Конкурентне середовище спонукає банки до суперництва за залучення коштів юридичних та фізичних осіб, а відповідно диверсифікація депозитних операцій, якість і обсяг залучених ресурсів є одним із чинників впливу на банківську ліквідність. З метою збалансування ресурсної бази й підтримання необхідного рівня ліквідності та застосування заходів коригування автор з допомогою програмного продукту STADIA на основі динаміки показників діяльності банків на депозитному ринку розрахував його прогностичні параметри на 2006 р.

Аналіз банківського середовища підтвердив розподіл банків за рівнем доступу до ресурсів. Великі банки використовують можливості отримання значних за обсягом міжбанківських кредитів і коштів клієнтів для оптимізації власних витрат, що застосовується, зокрема, для підтримання ліквідності пасивів. Середні та малі банки змушені підтримувати ліквідність за допомогою узгодження термінів за активно - пасивними операціями. Визначено, що основна причина розвитку кризи ліквідності полягає в неадекватності обраних методів управління ліквідністю до наявної ситуації, обмежених можливостях банку своєчасно змінити напрямки вже обраної стратегії відповідно до змін на фінансовому ринку, зокрема, на ринку банківських продуктів.

У дисертаційному дослідженні визначено основні групи параметрів характеристик банківського продукту, що впливають на його ліквідність: ціна продукту, якість обслуговування, якість базової послуги, диференціація продукту, тощо.

Головне місце при визначенні конкурентоспроможності банківських продуктів поряд із кількісними показниками посідають методи порівняння характеристик власних продуктів із властивостями продуктів конкурентів. Науковий пошук дав змогу підтвердити, що для досягнення конкурентної позиції банку необхідним є позиціонування продуктів на ринку із використанням не одного, а системи методів.

У дисертаційній роботі визначено вплив конкуренції на ліквідність банку та виокремлено характерні для неї специфічні риси, враховуючи які банк матиме змогу дотримуватися рівня ліквідності.

У другому розділі “Кількісні методи діагностики ліквідності банку з урахуванням ризику фінансових операцій” розкрито основні методи оцінки, аналізу та прогнозування ліквідності банківської установи, висвітлено вплив ризику фінансових операцій на банківську ліквідність.

Оскільки банківська ліквідність є системним поняттям, то здійснити її оцінку лише з допомогою одного показника неможливо. Проведений аналіз оцінки ліквідності дав змогу виокремити два основні підходи: на основі фінансових коефіцієнтів (ліквідність балансу) та визначення потреби банку в ліквідних коштах (ліквідність банку). Так, світовий досвід застосування коефіцієнтного методу оцінки ліквідності засвідчує, що в більшості країн обов’язкові нормативи або не застосовуються, або мають обмежене застосування (один–два показники). В Україні НБУ регулює ліквідність з допомогою трьох нормативів: миттєвої ліквідності, поточної та короткотермінової.

Автор з’ясував, що при оцінці значень миттєвої ліквідності слід аналізувати не щорічну динаміку нормативу, а помісячну, коли можна простежити вплив на ліквідність загальноекономічної ситуації в країні та на ринку банківських продуктів. Окрім цього, дослідження дотримання нормативів ліквідності засвідчило, що їх суттєве перевищення має також негативний ефект поряд із недотриманням. Зокрема, надмірна ліквідність свідчить про те, що високоліквідні активи банку працюють неефективно.

Разом із цим, можна говорити і про використання інших нормативів, які є важливими з позиції забезпечення ліквідності, зокрема нормативу адекватності регулятивного капіталу. З метою управління банківською ліквідністю автор ранжував економічні нормативи за ступенем важливості.

До основних переваг коефіцієнтного методу, на думку автора, належать: об’єктивність, універсальність (визначення за єдиним методом на основі єдиних принципів), порівняння (групування банків за позиціями ліквідності).

Визначено, що дотримання нормативів ліквідності не можна вважати єдиною та достатньою умовою ефективного управління банківською ліквідністю. Основою концепції аналізу ліквідності банку вважаємо проведення її кількісної оцінки на основі запропонованої блок-схеми (рис.1).

У процесі оцінки ліквідності банку виокремлено методи внутрішньої та зовнішньої оцінки, а також обґрунтовано випадки найбільш вдалого їх застосування. Проте, висвітлені методи не дають змоги точно визначити основні характеристики ліквідності банку, тому запропоновано розраховувати індекс ліквідності банку. Визначення ліквідної позиції банку передбачає такі етапи аналізу: побудова діагональної матриці ліквідності; збільшення періодів; визначення рівнів ліквідності та розрахунок функції ліквідності; класифікація фінансових ситуацій. На першому

етапі автор, на основі даних про активи та пасиви банку на чотири звітні дати, побудував діагональ ліквідності, яка відображає збалансовану ліквідність банку та дає змогу визначити ризик незбалансованої ліквідності.

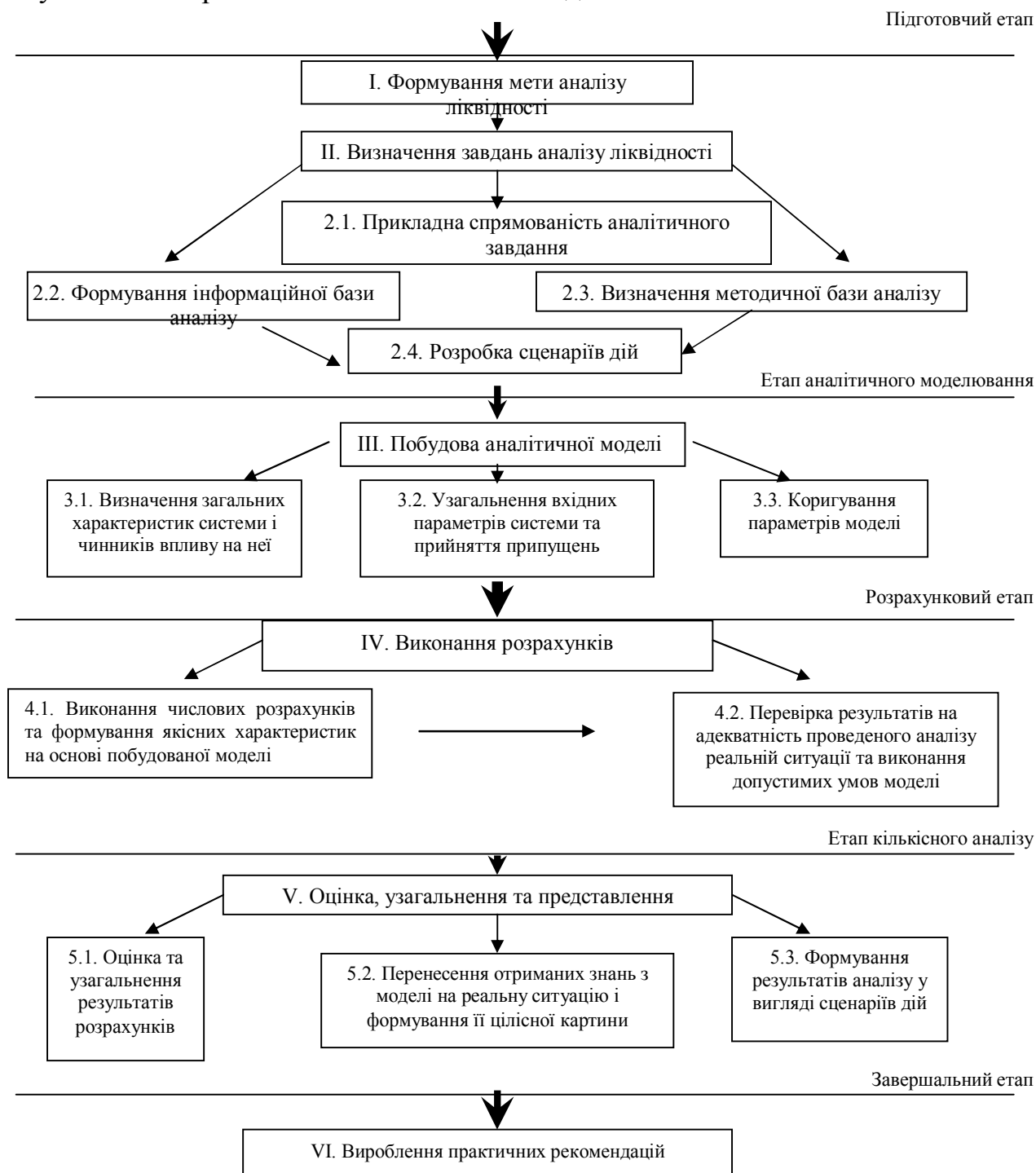

Рис. 1. Блок-схема процедури аналізу ліквідності банків.

Для подальшого аналізу періоди перегруповуються з метою збільшення їх тривалості та мінімізації ризику незбалансованої ліквідності, тобто в структурі активів-пасивів. Основою визначення рівня ліквідності є принцип відповідності активів та пасивів, тобто досягнення рівня ліквідності за рахунок залишків коштів у

відповідному періоді. За побудованою функцією ліквідності можна виокремити п'ять базових фінансових ситуацій для визначення стратегії банку.

У дослідженні доведено, що оцінка ліквідності – це передумова для прогнозу стану ліквідності, з'ясування її резерву. Згідно з даними вхідного балансу банку автор визначив дефіцит ліквідності та спрогнозував потребу в залучених коштах, а також джерела їх надходжень. Наступним етапом прогнозування в дослідженні є коригування ліквідності із зазначенням основних коротко- та довготермінових методів, які сприяють підвищенню ліквідності. Відповідно до того, що метою банку є досягнення певної динамічної ліквідності, дисертантом визначено прогнозні ситуації та вказано відповідні методи коригування ліквідності з метою подолання її дисбалансу. Підтверджено, що для повнішої інформації слід скласти такі ж прогнози на тривалий термін, наприклад, на 7 днів (як це зроблено в роботі), 30 днів і т. д. Зазначено, що для перевірки правильності зроблених прогнозів доцільно проводити ретроспективний аналіз, тобто через певний проміжок часу порівняти реальні та прогнозні баланси. Як правило, справджуються прогнози на нетривалий період, тоді як довготермінові прогнози ліквідності супроводжуються зростанням чинника невизначеності.

Явище невизначеності спричиняє проблему ризику у банківській сфері, який може бути врахований при оцінці та прогнозі ліквідності. Доведено, що без урахування та аналізу ризиків неможливо ліквідно та дохідно розміщувати активи. Відповідно до принципів управління ліквідністю, затверджених Базельським комітетом з банківського нагляду, в банку має діяти система внутрішнього контролю ризику ліквідності.

Запропоновано розглядати кількісну та якісну характеристики банківського ризику, остання з яких відображає, наскільки ефективно відбувається його визначення, вимірювання, моніторинг та контроль. У дослідженні обґрунтовано, що основними видами ризиків фінансових операцій банку є кредитний, процентний ризику та ризик ліквідності, підтверджено їх взаємовплив і взаємозалежність.

Певний ступінь ризику присутній і при застосуванні дистанційних методів для оцінки банківської ліквідності на основі побудови рейтингів та рейтингів банку. З'ясовано, що світовий досвід дистанційної оцінки діяльності банків ґрунтується на двох підходах: перший передбачає аналіз показників конкретного банку, який здійснюють незалежні рейтингові агентства; основою іншого підходу є проведення рейтингової оцінки наглядовими органами.

Підтверджено, що в Україні для визначення рейтингу банків використовують основні положення системи CAMELS, однак з'ясовано і прорахунки цієї методики.

Автор у дисертаційній роботі систематизував основні рейтинги світових та вітчизняних агентств, зокрема, агентства "Mood's", компаній "Standard&Poor's", "Fitch Ratings". В Україні запроваджено Національну шкалу рейтингів компанії "Кредит-Рейтинг". Для оцінки рівня ліквідності дистанційними методами рейтингу банки класифіковано за п'ятьма рівнями із характерними параметрами.

У третьому розділі “Дієвість механізму управління і регулювання банківської ліквідності в умовах конкуренції” досліджено стратегії управління банківською ліквідністю, основні методи та моделі, обґрунтовано необхідність запровадження моніторингу ресурсного забезпечення ліквідності, доведено необхідність регулювання ліквідності Національним банком України.

У дисертаційній роботі доведена необхідність управління ліквідністю банків на основі моделей управління, які ґрунтуються на управлінні або активами, або пасивами. Зазначено, що для управління активами використовують такі методи стратегічного управління: загального фонду коштів (оптимальна структура фінансових ресурсів банку формується на основі співвідношення первинних і вторинних резервів); розподілу активів (джерела залучених коштів розмежовуються відповідно до норм резервування); наукового управління (на основі застосування інструментарію економіко - математичного моделювання). Разом із цим, ці методи не дають змоги спрогнозувати основні характеристики управління ліквідністю банку.

Зазначену проблему запропоновано вирішити за допомогою побудови моделі оптимального залучення ліквідних коштів відповідно до їх потреби. Основою побудови моделі є балансовий рух коштів для кожного планового періоду. Для побудови формалізованої моделі вводимо такі позначення: t – індекс планового періоду, $t = \overline{1, T}$; a_t – прогнозна нерівномірна потреба в ліквідних коштах у періоді t ; S_0 – початковий розмір запасу ліквідних коштів; S_t – обсяг запасів ліквідних коштів для періоду t ; x_t – обсяг додаткового залучення коштів для покриття дефіциту ліквідності у періоді t ; y_t, Z_t – відповідно збільшення або зменшення потреби коштів у періоді t ; l – норматив ліквідності.

Знайдемо оптимальний план залучення коштів x_t для кожного горизонту планування та розміру залишку ліквідних коштів S_t щоб сумарне коливання динаміки додаткового залучення коштів і сумарний розмір запасу ліквідних коштів були мінімальними. Враховуючи вищезазначене, знайдемо такий розв’язок $\{x_t \geq 0, y_t \geq 0, S_t \geq 0, Z_t \geq 0, t = \overline{1, T}\}$, який забезпечив би для цільової функції

$$F = \sum_{t=1}^{T-1} y_t + \sum_{t=1}^T S_t \rightarrow \min$$

при виконанні умов:

1) балансова умова руху коштів для кожного планового періоду

$$S_{t-1} + x_t = a_t + S_t, t = \overline{1, T}, \text{ або } S_{t-1} + x_t - S_t = a_t, t = \overline{1, T};$$

2) умова дотримання принципу рівномірності залучення коштів, яка виражається за допомогою різниці цих коштів за кожних два послідовних періоди, тобто між x_{t+1} та x_t . З іншого боку зазначену величину можна подати як різницю двох невідомих y_t і Z_t :

$$x_{t+1} - x_t = y_t - Z_t, t = \overline{1, T-1}, \text{ або } x_{t+1} - x_t - y_t + Z_t = 0, t = \overline{1, T-1};$$

3) умова дотримання нормативів ліквідності

$$S_t \geq l \cdot a_{t+1}, t = \overline{1, T}.$$

У дисертаційному дослідженні доведено, що основною помилкою при виборі методів управління ліквідністю є необґрунтоване надання переваги одному із них. Тому розглянуті моделі та методи банки мають використовувати в комплексі, залежно від їх розвитку і специфіки діяльності.

Стратегія управління банківською ліквідністю повинна враховувати стан ресурсного забезпечення банку, особливо в умовах конкуренції. Як можливий варіант досягнення такої мети, запропоновано проводити моніторинг ресурсного забезпечення ліквідності (рис. 2), що дає змогу здійснити маневрування активно-пасивними операціями для підтримання бажаного рівня ліквідності. Так, моніторинг можна проводити не лише для оцінки та прогнозування показників діяльності банківської установи, а й для оцінки позицій конкурентів на ринку банківських продуктів, метою якого є розробка стратегії управління ліквідністю.

Рис. 2. Етапи та умови моніторингу ресурсного забезпечення ліквідності банківської установи.

Складовими елементами моніторингу ліквідності є оцінка та аналіз вхідних і вихідних фінансових потоків банку. Доведено, що незбалансованість таких потоків, неузгодженість термінів за активно-пасивними операціями мають негативний вплив на банківську ліквідність. Автор обґрунтував залежність ліквідності банківської установи від організації процесу кредитування, зокрема, на основі продукту STADIA побудовано прогнозу економетричну модель процесів надання кредитів і заборгованості за ними для Центрального відділення Промінвестбанку (м.

Тернопіль). У процесі дослідження отримано економетричні моделі, t -проміжок часу (рік):

а) для наданих кредитів:

$$y_1 = 0,1021 + 17,97t + 0,2108t^2, R = 0,993; y_2 = e^{2,992} \times t^{0,9477}, R = 0,988$$

б) для заборгованості за кредитами

$$y_3 = 0,2876 + 2,058t + 1,166t^2, R = 0,996; y_4 = e^{1,683 + 0,3853t}, R = 0,97,$$

Це дало змогу розрахувати коефіцієнт ефективності або імовірності повернення кредитів: $p = K_{ef} = \frac{150,98}{225,06} = 0,6708$.

Таким чином, лише 67,08% наданих кредитів повертаються банку, а ризик заборгованості становить 0,3292. Отже, неузгодженість обсягів наданих кредитів та їх повернення на певний момент часу можуть зумовити дефіцит ліквідності.

У дисертаційній роботі автор довів, що не лише структура та якість активів впливають на ліквідність банку, а й такі самі характеристики пасивів. Наприклад, чим стабільніші залучені пасиви, тим стійкіша основа для розвитку активних операцій банку. Практично банк завжди повинен мати певний запас ліквідності, який без будь-яких втрат можна буде реалізувати в певний момент часу.

Для вирішення даної проблеми запропоновано розробляти відповідну стратегію із визначенням залежності імовірності відпливу залучених коштів від частки ліквідних активів в обсязі залучених коштів за допомогою такої формули:

$$p = \frac{a}{L/Q} = \frac{aQ}{L},$$

де p – імовірність відпливу залучених коштів, пов'язаних із ліквідністю банку; Q – обсяг залучених коштів; L – обсяг високоліквідних активів; a – параметр моделі, $0 < a < 0,01$.

Банк змушений виробити відповідну стратегію та визначити певну залежність між обсягами ліквідних активів та імовірністю відпливу залучених коштів. Цю залежність можна отримати економетричним методом із подальшим коригуванням впливу додаткових чинників за такою функцією:

$$y = -0,0013 + \frac{1}{0,0195 + 98,65x}, R = 0,99997,$$

де x – частка ліквідних коштів в обсязі залучених коштів, y – імовірність відпливу залучених коштів.

Розраховані значення імовірності відпливу залучених коштів дають змогу проаналізувати сподівані дії в околі критичної зони ліквідності (рис. 3).

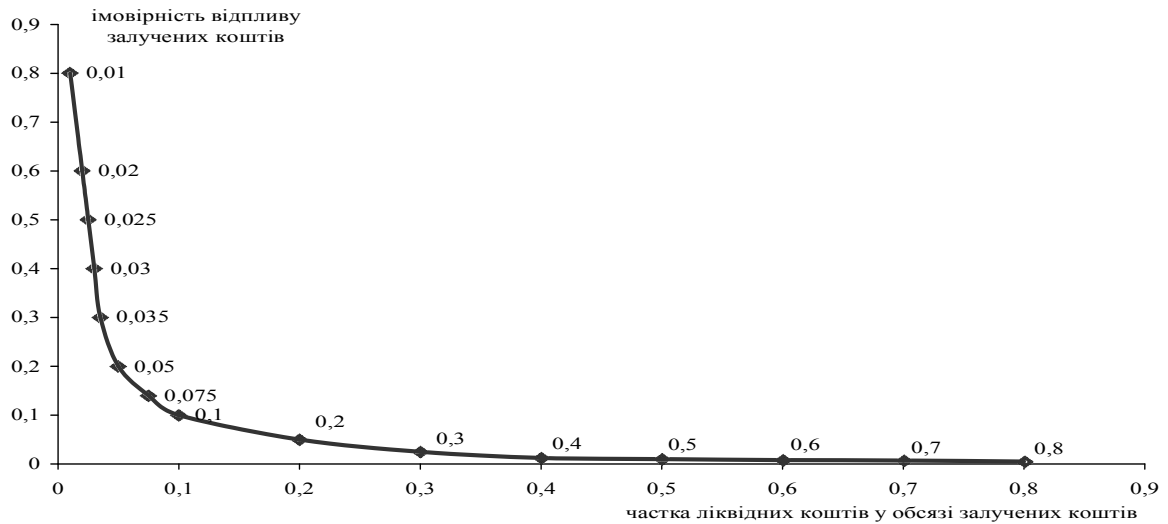

Рис. 3. Залежність імовірності відпливу залучених коштів від частки ліквідних активів в обсязі залучених коштів.

Доведено, що оптимальний обсяг високоліквідних активів розраховується за формулою: $L_{opt} = \sqrt{\frac{arQ^2}{r_k}} = \frac{Q\sqrt{arr_k}}{r_k}$. При цьому прогнозний рівень доходності становитиме: $Q(r_k - r_d - \sqrt{arr_k}) + Rr_k$, де r – розмір процентної ставки за залученими додатковими високоліквідними коштами; r_k – процентна ставка для кредитів (ставка доходу); r_d – процентна ставка для депозитів (ставка витрат). Числові результати розрахунку подано в табл. 1.

Таблиця 1

Розрахунок оптимального значення обсягів високоліквідних активів і доходності для банку В

	Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень	Червень	Липень	Серпень	Вересень	В середньому за 2005 рік
Обсяг залучених коштів, млн.грн	86,2	91,5	95,7	100,2	108,3	111,1	118,2	125,9	123,5	106,7
Обсяг високоліквідних активів, млн.грн	20,8	26,0	25,3	25,3	25,9	22,8	23,4	26,4	22,7	24,3
Розмір процентної ставки по залучених додатково високоліквідних коштах, %	9,0	12,0	12,0	11,8	12,0	12,2	10,9	11,6	11,7	11,5
Процентна ставка за кредитами (ставка доходів), %	13,2	13,9	15,3	16,4	15,2	15,7	13,4	15,7	17,0	15,1
Процентна ставка за депозитами (ставка витрат), %	6,2	9,7	8,6	9,0	8,5	8,1	6,8	7,5	7,5	8,0
Обов'язкові резерви, млн.грн	3,9	4,1	4,1	4,2	4,3	4,4	4,6	4,9	5,5	4,4
Оптимальне значення обсягу високоліквідних активів, млн.грн	7,758	8,5	8,475	8,499	9,623	9,793	10,66	10,82	10,245	9,31
Прогнозний розмір	5,609	3,2	5,468	6,399	6,159	7,262	6,686	8,993	10,404	6,833

дохідності, млн.грн.										
----------------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

У практиці регулювання ліквідності банків важливу роль відіграє Національний банк України. Автор узагальнив основні інструменти регулювання банківської ліквідності Національного банку України, визначивши такі:

- нормативне регулювання. Обґрунтовано, що застосовувані нормативи мають відповідати рівню захисту від виникнення ризикових ситуацій, тобто для кожного банку в певний період повинен бути домінуючий норматив;

- резервні вимоги. В процесі аналізу застосування обов'язкового резервування встановлено, що цей інструментарій не має широкого застосування в економічно розвинутих країнах, а досягти ефекту від запровадження можна при стратегічному управлінні;

- дистанційний нагляд за банківськими установами та шляхом безпосереднього інспектування. Дистанційний нагляд здійснюється за можливого недостовірного подання фінансової інформації банками, що визначається шляхом перевірок на місцях. Метою інспекційних перевірок є з'ясування характеру ділових операцій банку з позицій управління активами і пасивами, стан ліквідності та платоспроможності, рівень стабільності, відповідність діяльності вимогами банківського законодавства;

- облікову ставку НБУ. Зміна облікової ставки є одним із чинників зміни вартості кредитів і депозитів, що безпосередньо впливає на величину кредитного, процентного ризиків та ризику втрати ліквідності балансу;

- операції НБУ на відкритому ринку та рефінансування банків. Метою запровадження механізму рефінансування є забезпечення ліквідності. За допомогою операцій на відкритому ринку НБУ здійснює вплив на обсяги вільних ресурсів банків, цим через збільшення або зменшення кредитних вкладень в економіку впливає на ліквідність.

У дисертаційній роботі доведено, що регулювання банківської ліквідності є виправданим, оскільки світовий досвід заперечує ідею саморегулювання ринку.

ВИСНОВКИ

Наукове дослідження проблеми оцінки та регулювання банківської ліквідності в умовах конкурентного середовища дало змогу теоретично обґрунтувати та розробити такі наукові рекомендації і пропозиції, спрямовані на вирішення ряду методологічних і практичних завдань.

1. Світові інтеграційні процеси зумовлюють необхідність активізації ролі банківського сектора як регулятора соціально-економічного розвитку суспільства. Саме банківські установи мають важелі впливу на фінансову, інвестиційну, виробничу та багато інших сфер економіки.

Дослідження процесу становлення та розвитку вітчизняної банківської системи дало змогу встановити проблему щодо забезпечення рівня ліквідності. Проблеми управління ліквідністю посідають важливе місце у банківській діяльності.

Для побудови схеми управління ліквідністю менеджером банку потрібно сконцентрувати увагу на таких моментах: наявності різних видів ліквідності; існуванні тісного взаємозв'язку між ліквідністю і такими складовими діяльності банку, як дохідність та ризик; важливій ролі ризику ліквідності в системі банківських ризиків; різних підходах до управління ліквідністю у звичайних умовах та в умовах зростання кризи ліквідності.

2. Обґрунтовано, що визначення ліквідності банку, який діє на сучасних фінансових ринках, має передбачати: здатність активів перетворюватися в засоби платежу; здатність банку розраховуватись за свої зобов'язання у будь-який момент; здатність банку залучати додаткові ліквідні кошти на фінансових ринках. Таким чином, ліквідність слід розуміти як здатність банку своєчасно та з мінімальними витратами виконувати вимоги щодо виплати за своїми зобов'язаннями та задовольняти потреби у кредиті з боку клієнтів банку. В сучасних економічних умовах банківська ліквідність – це багаторівнева система термінологічних понять, яка містить такі структурні елементи: ліквідність активів і пасивів банку, банківської системи, балансу банку тощо.

3. З огляду на те, що банківська діяльність відбувається в умовах конкурентного середовища, характерними ознаками конкуренції є: існування ринків з альтернативними, аналоговими можливостями, наявність значної кількості покупців (продавців) товарів, послуг, чергування розробки та використання нових інструментів ринкової політики одними конкурентами та аналогічних відповідних заходів іншими. Банківська конкуренція визначена як динамічний процес суперництва банків та інших кредитних і фінансових інститутів, за якого вони прагнуть забезпечити для себе надійність та стійкість, підтримання рівня ліквідності, стабільне становище на ринку. У зв'язку з цим банки визначають такі поняття, як конкурентна позиція банків та конкурентна позиція банківських продуктів. Конкурентна позиція банку вказує на місце та рейтинг банку на ринках збуту відповідно до результатів його діяльності, на його переваги та недоліки порівняно з іншими банками та небанківськими інститутами, які оперують на цих ринках.

Необхідним при визначенні конкурентоспроможності банківських продуктів є використання таких кількісних показників: коефіцієнт конкурентоспроможності (коефіцієнт “ціна-якість”, інтегральний нормований коефіцієнт якості); ступінь задоволення потреб споживачів; параметричні індекси конкурентоспроможності; радар конкурентоспроможності; рівень (ступінь) конкурентоспроможності; рейтинг конкурентоспроможності. При позиціонуванні банківських продуктів використовується метод побудови карт позиціонування.

4. Доведено, що ліквідність банку є складним системним поняттям, яке неможливо оцінити за допомогою одного показника. Традиційно визначають два підходи до вимірювання ліквідності: на основі фінансових коефіцієнтів (ліквідність балансу); на основі визначення потенційної потреби в ліквідних коштах банку для виконання своїх зобов'язань (ліквідність банку). Для регулювання ліквідності банку

доведена важливість використання інших показників, серед яких з позиції ліквідності виокремлено адекватність регулятивного капіталу. Для покращення управління ліквідністю банку, поряд з показником адекватності капіталу, слід удосконалити методи розрахунку ризикованості активних та пасивних операцій.

5. Ефективна система управління банком має за мету забезпечити достатній рівень ліквідності при мінімальних витратах, тому важливу роль у цьому відіграють методи аналізу ліквідності. Метою аналізу ліквідності банку є оцінка та прогнозування можливостей банку щодо своєчасного виконання своїх зобов'язань за умови збереження достатнього рівня доходності. Основними методами оцінки ліквідності є такі: коефіцієнтний аналіз ліквідності балансу, аналіз платіжних потоків, оцінка величини чистого відпливу зобов'язань банку, оцінка зміни характеристики платоспроможності банку. З'ясовано, що жоден із розглянутих методів не дає змоги точно визначити основні характеристики ліквідності банку, а дану проблему можна вирішити з допомогою розрахунку індексу ліквідності.

Оцінка ліквідності є передумовою прогнозування дій. На практиці банку з метою прогнозування слід вибрати таке групування статей балансу, щоб можна було отримати вичерпну інформацію про обороти за окремими статтями активів і пасивів. Один із варіантів такого групування – агрегований балансовий звіт. Разом із цим, для проведення процедури прогнозування застосовують метод сценаріїв. В цьому випадку розглядаються кілька варіантів зміни статей балансу – як сприятливих з точки зору ліквідності балансу, так і несприятливих.

6. Досліджено вплив ризикових ситуацій на забезпечення ліквідності банківських установ, і доведено недоцільність розмежування основних видів ризику та виокремлення серед них лише ризику ліквідності, відповідно виявлено вплив процентного та кредитного ризиків на ліквідність банку, на основі чого запропоновано системний підхід до управління ризиками.

7. З'ясовано, що у світовій практиці застосовуються два основних підходи щодо оцінки основних показників діяльності банків. Один ґрунтується на аналізі системи показників конкретного банку та передбачає його включення в групи банків з подібними показниками, що аналізуються, і проводиться незалежними рейтинговими агентствами та власне самими банками. Інший підхід передбачає проведення рейтингової оцінки наглядовими органами. Проте розглянуті рейтинги є деякою мірою загальними і тому слід брати до уваги регіональні особливості діяльності банківських структур, забезпечити повну автоматизацію аналізу фінансового стану банку, чіткий відбір критеріїв банку в ту чи іншу рейтингову групу, використання економіко-математичних, статистичних методів та експертних оцінок.

8. Запорукою успіху будь-якого банку є високоефективне управління ліквідністю. Управління ліквідністю банку передбачає створення моделей, за допомогою яких можна було б аналізувати окремі аспекти його діяльності. Завдання полягає в тому, щоб об'єднати ці моделі в єдину систему, яка б дала змогу,

дотримуючись принципів ліквідності адекватно відтворювати і описувати внутрішні процеси, властиві банку.

В роботі запропоновано модель оптимального залучення ресурсів відповідно до потреби в ліквідних коштах з метою високоефективного управління ліквідністю та утримання конкурентних позицій на ринку. Завдяки даній моделі банк має змогу отримати оптимальний сценарій дій на певний плановий період при дотриманні нормативів ліквідності.

9. Для аналізу впливу ресурсної бази банку на його ліквідність та пошуку можливостей маневрування активно-пасивними операціями для підтримання бажаного рівня ліквідності запропоновано проведення процедури моніторингу діяльності банку в конкурентному середовищі. Формуючи ресурсну базу банкам необхідно розробити комплекс довготермінових цілей, визначити спосіб їх досягнення, тобто розробити стратегію і тактику забезпечення банку новими ресурсами. Проведення процедури моніторингу повинно охоплювати аналіз внутрішніх та зовнішніх чинників, впливаючи на окремі з яких можна досягти бажаного рівня ліквідності. На підтримання рівня ліквідності мають вплив не лише кредитні операції в кількісному вимірі, а й рівень заборгованості за ними. Оскільки банк для оцінки рівня ліквідності враховує як високоліквідні активи, так і залучені кошти, то розробка відповідної стратегії потребує визначення залежності між обсягами ліквідних активів та імовірністю відпливу залучених коштів що дасть змогу в майбутньому профінансувати дефіцит ліквідності.

10. Обґрунтовано, що досягнення бажаного рівня ліквідності неможливе без запровадження високоефективної системи регулювання банківської діяльності, зокрема ліквідності, без застосування певних регуляторів ліквідності. Провідну роль у регулюванні банківської діяльності відіграє Національний банк України. Основною метою регулювання банківської діяльності є досягнення стабільності та ліквідності, підтримання конкуренції; захист вкладників та економіки від нестійкості банківської системи. Простежено вплив основних інструментів НБУ на регулювання банківської ліквідності, зокрема, доведено необхідність їх застосування та вказано на проблеми.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ПО ТЕМІ ДИСЕРТАЦІЇ

У наукових фахових виданнях:

1. Іващук І. О., Оконська О. О. Кількісна оцінка банківських ризиків // Банківська справа – 2000. – № 5. (0,2 д.а.). (Особистий внесок автора 0,17д.а., проведено оцінку основних видів банківських ризиків).

2. Іващук І. О., Оконська О. О. Рейтингова оцінка діяльності комерційних банків // Наук. записки. Збірник наукових праць викладачів та аспірантів кафедри економічного аналізу ТАНГ. Вип. 9. – Тернопіль, Економічна думка, 2001. (0,2 д.а.). (Особистий внесок автора 0,15д.а., розкрито основні види рейтингів діяльності банків).

3. Оконська О. О. Економічна суть та специфіка конкурентної позиції в банківській сфері // Вісник Технологічного університету Поділля, м. Хмельницький. – 2003. – № 6. (0,73 д.а.).

4. Іващук І. О., Оконська О. О. Світові інвестиційні процеси в умовах глобальної конкуренції // Наукові записки. Серія “Економіка” Національного університету “Острозька академія”. – 2003. (0,48 д.а.) (Особистий внесок автора 0,25 д.а., визначено характеристики глобальної конкуренції).

5. Оконська О. О. Реформування банківської системи України в контексті європейських тенденцій інтеграції. // Вісник Технологічного університету Поділля, м. Хмельницький. – 2004 р. – № 3. (0,4 д.а.).

6. Оконська О. О. Оцінка та управління банківською ліквідністю в умовах існуючої конкуренції // Економіка: проблеми теорії та практики. Збірник наукових праць, м. Дніпропетровськ. – 2005 р. – № 206, Т. III. (0,3 д.а.).

7. Оконська О. О. Моніторинг ресурсного забезпечення банківської ліквідності // Аналітично-інформаційний журнал “Схід”, м. Донецьк. – 2005р. - серпень – вересень. (0,3 д.а.).

В інших виданнях:

1. Оконська О. О. Передумови та наслідки виникнення банківських ризиків. Матеріали III Всеукраїнської конференції з фінансового аналізу. – Львів, 2004. (0,2 д.а.).

2. Оконська О. О. Стратегії управління ліквідністю комерційного банку. Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції „Фінансово-кредитна система України: проблеми та шляхи їх вирішення”. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2004. (0,15 д.а.).

3. Оконська О. О. Управління ліквідністю банку в умовах економічної трансформації. Тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції “Економічні проблеми ринкової трансформації України”. – Львів: ЛБІ НБУ, 2002. (0,1 д.а.).

4. Іващук І. О., Оконська О. О. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності митних органів // Збірник праць. Академія державної митної служби України, м. Дніпропетровськ, 2004р. (0,14 д.а.) (Особистий внесок автора 0,1 д.а., розглянуто інформаційну взаємодію фінансових інститутів з митними органами).

АНОТАЦІЯ

Оконська О. О. Банківська ліквідність: оцінка, регулювання та оптимізація. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.04.01 – фінанси, грошовий обіг та кредит - Тернопільський державний економічний університет, Тернопіль, 2005.

У дисертації досліджено теоретико-концептуальні засади банківської ліквідності із визначенням місця та ролі банків в системі грошово-кредитних відносин. Розглянуто конкурентне середовище діяльності банків та показано його

вплив на банківську ліквідність. Проаналізовано сучасний стан функціонування банківських установ в Україні із виділенням проблем забезпечення ліквідності.

Розкрито методи оцінки та прогнозування ліквідності банківських установ, обґрунтовано доцільність, переваги та недоліки дистанційного аналізу ліквідності. Доведено важливість врахування ризику фінансових операцій при проведенні аналізу ліквідності.

Обґрунтовано запровадження комплексного підходу до управління ліквідністю. Запропоновано етапи процедури моніторингу ресурсного забезпечення банку з подальшою розробкою стратегії управління ліквідністю. Визначено необхідність впливу НБУ на банківську ліквідність з допомогою інструментів регулювання.

Ключові слова: банківська ліквідність, грошово-кредитні відносини, конкурентне середовище, ризик ліквідності, високоліквідні активи, моніторинг ресурсного забезпечення, регулювання ліквідності.

АННОТАЦИЯ

Оконская О. О. Банковская ликвидность: оценка, регулирование и оптимизация. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата экономических наук по специальности 08.04.01 – финансы, денежное обращение и кредит. – Тернопольский государственный экономический университет, Тернополь, 2005.

В диссертации автором исследовано теоретико-концептуальные основы банковской ликвидности. Обоснована роль банков в организации и обеспечении денежно-кредитных отношений. Проанализирована отечественная практика развития банковской системы, аргументирована необходимость обеспечения банковской ликвидности, рассмотрена ее структура. Представлена совокупность факторов, которые влияют на банковскую ликвидность.

В работе исследовано отличительные черты проявления конкуренции в банковском секторе, что дало возможность выделить конкурентную позицию банков и конкурентную позицию банковских продуктов. Конкретизировано зоны банковской конкуренции. При анализе конкурентной банковской среды особое внимание уделено неравномерности доступа банков к ресурсам, рассчитаны прогнозные параметры развития депозитного рынка.

Проведен анализ методов оценки банковской ликвидности. Обоснована важность определения ликвидной позиции банка. Уделено внимание прогнозированию банковской ликвидности с применением методов корректирования. Обосновано необходимость учета риска финансовых операций в процессе анализа ликвидности. Подтверждена важность использования дистанционных методов для оценки банковской ликвидности на основе проведения рейтингового анализа.

Проанализировано методы стратегического управления ликвидностью. Предложена модель, которая дает возможность банку оптимально привлекать ресурсы в зависимости от потребности в ликвидных средствах.

Предложены этапы процедуры мониторинга ресурсного обеспечения банка с последующей разработкой стратегии управления ликвидностью. Обоснована зависимость ликвидности банковского учреждения от организации процесса кредитования. Построена прогнозная модель процессов кредитования и задолженности по кредитам с целью определения способности банка обеспечить необходимый уровень ликвидности.

В работе доказано, что на ликвидность банка влияют структура и качество не только активов, но и пассивов. Обоснована зависимость вероятности оттока заемных средств от удельного веса ликвидных активов в сумме заемных средств с последующим определением оптимальных объемов высоколиквидных активов и доходности банка.

Проанализирована необходимость влияния НБУ на банковскую ликвидность с помощью инструментов регулирования.

Ключевые слова банковская ликвидность, денежно-кредитные отношения, конкурентная среда, риск ликвидности, высоколиквидные активы, мониторинг ресурсного обеспечения, регулирование ликвидности.

ANNOTATION

Okonska O. O. Bank Liquidity: Assessment, Regulation, and Optimization. – Manuscript.

Dissertation for seeking of scientific title of Candidate of Economic Sciences in specialty 08.04.01 – Finance, Money Circulation, and Credit – Ternopil State Economic University, Ternopil, 2005.

The dissertation studies theoretical and conceptual principles of bank liquidity, determines place and role of banks within the system of monetary relations. The banking competitive milieu and its effect on bank liquidity is analyzed. The methods of assessment and forecasting of banking institutions liquidity are revealed, the feasibility, advantages and weak points of distant analysis of liquidity is substantiated. The importance of regarding the risks of financial operations while analyzing liquidity is proved.

Comprehensive approach to liquidity management is suggested. The probability dependence of attracted funds outflow upon the share of liquid assets within the volume of attracted funds with subsequent determination of optimal volumes of high liquid assets and bank profitability. Proceeding from the research the optimal need for liquid funds is calculated.

The stages of resource provision monitoring are suggested for the bank's subsequent development of strategy of liquidity management. Necessity of National Bank of Ukraine influence on bank liquidity by means of regulation instruments.

Key words: bank liquidity, monetary relations, competitive milieu, liquidity risk, high liquid assets, monitoring of resource provision, liquidity regulation.